

Selv tiden står stille

Hverdagslivets mange tidsligheder under en nedlukning

Tine Damsholt

Saxo-Instituttet, Københavns Universitet

E-post: tinedam@hum.ku.dk

Abstract

When the Danish corona lockdown was announced 11 March 2020 everyday life suddenly changed for many Danes, including the taken-for-granted temporalities of daily life. The everyday micro-practices that normally sequence and materialize the multiple, competing, and entangled temporalities of the everyday came to a standstill. The lockdown in Denmark as a state of exception gave rise to new kinds of rituals, and ambivalent moods, and unlocked ideas about pasts and futures to reshaping. Based on ethnographic material the article investigates how well-known and new temporalities were practiced, materialized, and affectively experienced during the Spring 2020 lockdown, especially among university students in the Copenhagen area. It explores how the multiple temporalities of contemporary Denmark – time for work and leisure, family time, me-time, public ritual time, biographic time, hopes and fears for the future etc. – were attempted attuned to a new pandemic time of crisis. As a state of exception, the lockdown made the otherwise taken-for-granted everyday micro-practices of multiple temporalities visible and open to investigation.

Keywords:

- *everyday life*
- *temporalities*
- *pandemic time*
- *attunement*

En 'sær tid', en 'mærkelig tid', et år "hvor det danske liv blev sat på pause" (Engberg 2020:12). Året 2020 blev anderledes, end nogen havde forestillet sig, og det har ikke skortet på udsagn, der udtrykker, hvor mærkeligt tiden har opført sig i denne ualmindelige periode. Den første dansker – den nationale 'patient nul'¹ – var konstateret smittet med Covid-19 d. 27. februar 2020 efter en skirejse i Italien, og med smitten indenfor landets grænser begyndte en ny tidsregning, hvor det daglige antal smittede, indlagte på hospitaler, indlagte i respirator og senere dødstal blev den afgørende tids-

skala, som de fleste danskere fulgte time for time i medierne. Da statsminister Mette Fredriksen proklamerede nedlukning af Danmark 11. marts på grund af pandemien, oplevede de fleste danskere, at deres hverdagsliv og tidens almindelige gang blev transformeret fra den ene dag til den anden.

Daginstitutionerne lukkede, og al undervisning på skoler, ungdomsuddannelser og universiteter skulle foregå online og hjemme. Alle offentligt ansatte i såkaldt 'ikke-kritiske funktioner' skulle arbejde hjemmefra, og ansatte i private virksomheder og organisationer skulle, hvis muligt,

1. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/jakob-er-danmarks-patient-nul-om-14-dage-skulle-vi-gerne-vaere-ude-paa-den-anden>

varetage deres opgaver fra hjemmet. En del blev sendt hjem for at holde fri, idet deres arbejdsopgaver ikke kunne løses fra hjemmet, mens andre fortsatte deres daglige arbejde i produktion, landbrug og primærnæringer eller i håndværks- og servicefag. En del gik i selvisolation grundet alder, sygdom og svækket immunsystem. Også folk udenfor arbejdsstyrken mærkede nedlukningen via aflysning af vanlige aktiviteter, da alle kulturudbud lukkede: museer, biblioteker, teatre, biografier osv., og det såkaldte 'Forenings-Danmark', der udgør en krumtap i det kulturelle og sociale hverdagsliv for mange, lukkedes ned. Og da myndighederne samtidigt opfordrede til, at fester og sociale sammenkomster aflystes, så blev hjemmet for mange danskere den fysiske ramme, hvor indenfor en stor del af – hvis ikke hele – hverdagslivet skulle udfoldes.

Nedlukningen omformede ikke blot dagligdagen og hjemmet, den formede også nye og anderledes måder at opleve og praktisere tid i hverdagslivet. Idet hjemmet med nedlukningen blev den materielle ramme for udfoldelse af ikke blot fritid, måltider, hviletid og familietid som vanligt, men også for skoletid, studietid og for mange arbejdstid, betød det ofte, at det var svært at se og mærke dagens rytmer og de forskellige tider eller tidsligheder, hverdagslivet består af. I begyndelsen forventede man, at nedlukningen ville være hurtigt overstået: et par uger hvor alle blev hjemme og så ville man kunne vende tilbage til det normale liv. Sådan gik det ikke, og at regeringens pressemøde 11. marts 2020 i tiden efter omtales som 'historisk', er symptomatisk for den måde den statslige intervention i danskernes dagligliv af de fleste forstås som en begivenhed, der blev startdato for en ny tidsregning. I dansk sammenhæng anvendes

'corona' således både som betegnelse for en virussygdom og for en særlig epoke, vi i skrivende stund stadig er i. Når man i daglig tale siger 'før corona', så betyder det oftest tiden før nedlukningen af det danske samfund i 2020.

Denne epoke betragtedes især under den første nedlukning som en undtagelsestilstand, hvor almindelige skrevne og uskrevne regler og det normale hverdagsliv midlertidigt var 'sat på pause'. I den forstand kan den pandemiske tidslighed anskues epokalt (jf. du Gay 2004), men også som en tidslighed udenfor eller ligefrem i negation til den almindelige og velkendte hverdagslige tidslighed, idet almindelige rytmer og synet på fortid, nutid og fremtid blev sat ud af kraft. I sin kvalitet af at være udenfor (normal) tid oplevedes (og opleves) nedlukninger og et samfund præget af gennemgribende restriktioner som en tilstand, hvor den almindelige tid er stoppet. Og mange venter blot på at Covid-19-pandemien skal gå over, så man kan vende tilbage til det, der betragtes som det normale liv. Denne artikel vil undersøge, hvordan Covid-19-pandemien og nedlukningen af det danske samfund i (foråret) 2020 omformede hverdagslivets tidsligheder på nye og uforudsete måder. Særligt vil der blive set nærmere på, hvordan de nye tidsligheder praktiseredes, artikuleredes, materialiseredes og oplevedes affektivt blandt hjemsendte og hjemmearbejdende unge, især universitetsstuderende i Københavnsområdet.²

Hverdagslivets tidsligheder

Tid er i kulturforskningen mere end blot kronologi. Hverdagslivets tidslighed er på én gang cyklisk og lineær, idet rytmisk gentagede aktiviteter, livets irreversible udvikling og historisk kronologi praktiseres samtidigt

2. Hjemsendelse og hjemmearbejde blev ikke mindst vilkår for uddannelses- og kommunikationsbrancherne og især i Københavnsområdet, hvor 40 % af arbejdsstyrken arbejdede hjemme. Hertil kom børn og unge under uddannelse.

(jf. Hall 1983). Hverdagslivets foranderlige tidslige strukturer og kulturhistorisk betingede forståelser af tid har længe været emner for etnologi og folkloristik (fx Frykman og Löfgren 1979). Tid opleves og formes sprogligt i narrative tider og troper og leves biografisk (Eriksen 1994). Livsforløb markeres med overgangsritualer og punktualiseres af livsfester, ligesom dagens, ugens og årets cykliske og gentagende tid afmærkes af hverdagsritualer og højtider, der ydermere kan involvere rituel, liminal eller sakral tid – dvs. en tid udenfor den almindelige profane tid (jf. Turner 1969). Livets tid materialiseres også i erindringsgenstande, der kan samles ud fra forskellige tidslige forståelser; både cykliske, lineære og momentane øjeblikke af særlig intensitet (Otto & Pedersen 1998).

Artiklens teoretiske ramme bygger på en forståelse af tid og særligt hverdagslivets tid som flertydigt og bestående af tidsligheder (i flertal). I denne forståelse af temporalitet som et flertydigt fænomen hentes der inspiration fra flere teoretiske traditioner. I tillæg til klassiske etnologiske perspektiver på tid, involverer artiklen især en performativ forståelse af tid som praktiseret; så tidslighed bliver noget kvalitativt forskelligt alt afhængigt af, hvordan tid dels praktiseres og dels materialiseres fx i brug af teknologi (jf. Wajcman 2015). En performativ undersøgelse af tidspraksisser vil således lægge vægt på både det diskursive og materielle; hvordan hverdagslivets flerhed af tider artikuleres sprogligt og materialiseres i genstande og daglige ritualer (jf. Damsholt & Simonsen 2009). Det giver i artiklen opmærksomhed på, hvordan forskellige tidsligheder i hverdagslivet søges ordnet og holdt adskilt fx i form af sekvensering materialiseret via skift mellem forskellige fysiske rammer, aktiviteter og påklædning. Tid er i en performativ optik karakteriseret ved dens ubestemmelighed, og en forenklet forståelse

af tid som universel, entydigt lineær og altid fremadskridende betragtes derfor som utilstrækkelig (Barad 2017:60). Men i stedet for at forkaste den lineære tid komplementeres den i analysen med en flerhed af temporaliteter, der oftest vil optræde samtidigt, konfliktende og sammenfiltrede. Den samme pointe om sameksistens af flere tider genfindes også i nyere historieteori (jf. Jordheim 2014). Tid og tidslighed er i sådanne forståelser ikke entydig men heterogen, og fortid, nutid og fremtid er ikke adskilte, men sammenfiltrede i det enkelte øjeblik.

I artiklen har jeg til ovenstående inspirationer føjet en interesse for det affektive til analysen af tid. Den emotionelle dimension ved tid er ofte udforsket i relation til nostalgi og erindringspraksis. Specifikke tidsligheder kan mobiliseres via følelser, som fx når en truende fremtid af klimaforandringer kalder på handling (jf. Kverndokk 2020), men forskellige tidsligheder synes også at involvere mere diffuse stemninger som ked-somhed, rastløshed, nydelse eller angst. I analysen af dette trækker jeg på affektteoretikeren Sara Ahmed, der med inspiration fra Heidegger har bekrævet stemninger som sociale, og noget vi træder ind og er i mere end indre følelser (2014:13). Stemninger er ofte diffuse og omskiftelige, men vi søger at afstemme vores egen stemning til andres. Tidsligheder vil således blive undersøgt som både diskursive, materielle og affektive praksisser, hvilket involverer spor fra vores fortid i form af fx erindring og længsel, ambivalenser i nutiden og håb til eller bekymringer for fremtiden. Nutiden praktiseres som det Donna Haraway i lyset af den truende globale klimakrise kalder 'thick presence' – en 'tyk nutid' fuld af "beginnings, inheritances, comings, and nurturing what might still be" (2016:2). En nutid fuld af såvel fortidige som fremtidige hjemsøgelses som muligheden for nye begyndelser.

Vi lever simultant i fortid, nutid og

fremtid; vi er altid 'på vej', og hjemmet skubbes frem og tilbage mellem nostalgisk længsel efter fortiden og halvfærdige projekter for en fremtid, der koloniseres af både bekymringer og dagdrømme (Löfgren 2014:94). Hverdagslivet rummer mange og ind i mellem konkurrerende former for tid, der må synkroniseres eller støde sammen. Oftest er de forskellige tidslige mikro-praksisser og rutiner i dagligdagen dog ureflekterede og selvindlysende (jf. Ehn, Löfgren & Wilk 2016). Analytisk kan Covid-19-nedlukningen imidlertid anskues som en fremkaldervæske, der kan give indblik i nogle af hverdagslivets mangfoldige og konvergerende tidsligheder og tidspraksisser, der ellers tages for givet og er usynlige. Nedlukningen gav også indsigt i, hvordan tidspraksis kan transformeres pludseligt og på uforudsigelige måder, samt hvordan vi på forskellige og mere eller mindre kreative måder taklede hverdagslivets nye tidsligheder.

For at undersøge hverdagens tidsligheder nærmere vil jeg i det følgende trække på et heterogent empirisk materiale af dagbøger, essays, klummer og andre beskrivelser af nedluknings-hverdagslivets glæder og sorger. Tyngdepunktet i materialet er geografisk i Københavnsområdet og blandt unge mennesker, der arbejdede og studerede hjemmefra under nedlukningen i foråret 2020. Det materiale, der i første omgang blev afsat for artiklens analyser af tidsligheder, udgøres af 24 'dagbøger' med beskrivelser af en enkelt dag i slutningen af marts skrevet af etnologistuderende og deres underviser som led i deres kursus om analysestrategier³. Dagbogsskrivningen var egentlig en nødløsning, idet nedlukningen afskar os fra at

arbejde med det planlagte arkivmateriale, men det viste sig dels at give anledning til relevante refleksioner om brugen af autoetnografi, dels at udgøre et rigt empirisk materiale forfattet af mere eller mindre erfarne etnografer. Aldersmæssigt lå tyngdepunktet blandt de studerende i 20'erne, et par stykker havde børn, mens kønsfordelingen var lige. Allerede i forbindelse med undervisningen skulle de studerende lave udkast til analyser af tider i dagbøgerne, og holdet har således fungeret som medproducenter af artiklens begyndelse.

En af de 24 dagbøger er min egen og dermed autoetnografisk.⁴ Det illustrerer Richard Wilks pointe om, at felt og eget liv uundgåeligt flyder sammen i moderne etnografisk arbejde (2011). Men snarere end at anskue dette som et problem eller en 'forurening' af data, betragtes det etnografiske subjekt her som utilsløret og (affektivt) situeret i den virkelighed og samtid, der undersøges (jf. Haraway 1991; Stewart 2007).

Straks efter eksamen skrev jeg en artikel inspireret af arbejdet med dagbøgerne på kurset (Damsholt 2020), men dels rummede materialet mange flere analytiske muligheder end jeg her kunne udfolde, dels har jeg under pandemien løbende samlet andet materiale om forandringer af hverdagslivet fra aviser, ugeblade og sociale medier (Instagram). Endelig udkom i efteråret 2020 antologien Coronatanker med 31 essays skrevet af studerende på tværs af Københavns Universitet under første nedlukning (Engberg 2020), der også indeholdt mange beskrivelser af nedluknings-hverdagslivet. Jeg oplevede således, at det nye og udvidede materiale kaldte på en nærmere

3. Tak for bidrag til artiklens materiale og analytiske vinkler til kandidatholdet i Etnologiske analysestrategier ved Københavns Universitet i forårssemestret 2020. De 24 dagbøger blev ved aflevering anonymiseret i form af de numre, der henvises til ved citater i denne artikel.

4. Dagbog nr. 2. Jeg anvender to citater fra denne, idet den i de studerendes analyseudkast indgik på lige fod med de andre og jeg derfor fik lejlighed til at læse den analytisk 'med andres øjne'.

analyse af de mange tidsligheder, der artikuleredes, praktiseredes og sammenfiltredes under nedlukningen, og som nu vil blive udfoldet i artiklen.

Et kapløb med tiden

Da statsminister Mette Frederiksen indledte det, der nu kaldes det 'historiske pressemøde' 11. marts 2020, hvor nedlukningen annonceredes, begrundede hun indgrebet med den hurtighed, hvormed coronasmitten spredte sig. Nedlukningen handlede om at vinde tid:

I dag har vi 514 smittede. Antallet er mere end en ti-dobling siden mandag, hvor tallet var 35 smittede. Corona-virus spreder sig ekstremt hurtigt. Italien er lukket ned. På hospitalerne mangler der respiratorer og personale. Jeg vil gerne understrege: Det er ikke et skræmmebillede. Det er ikke et fantasifuldt udtænkt fremtidsscenario. Det er virkeligheden i et land, som de fleste af os kender. Hvor mange har været på ferie. Et land i Europa. I vores del af verden. [...] Vi skal undgå, at for mange bliver smittet på én gang. Som det er sket i Italien. Det går allerede hurtigt herhjemme. For hurtigt. Derfor intensiverer myndighederne indsatsen for at afbøde og forsinke smitten i Danmark.⁵

Den pandemiske tidslighed, der artikuleredes i talen, blev først og fremmest udmålt i en hastigt voksende smittespredning, hvis konsekvenser kunne ses i et samtidigt Italien, som mange dansker havde besøgt og troede de kendte, men som var transformeret til noget, der lignede et 'fantasifuldt fremtidsscenario' udtænkt af en manipule-

rende politiker. Men statsministeren benægtede en sådan brug af Italien som skræmmebillede, og gjorde i stedet Italien til 'virkeligheden'. En virkelighed, der kunne ramme Danmark, men som burde undgås ved at forsinke smitten. Den pandemiske tidslighed artikuleredes således først og fremmest som et kapløb med tiden frem mod en katastrofe, der allerede var indtruffet tæt på os. Der anvendtes således en dommedagstid eller en apokalyptisk tid, som vi ellers ofte ser re-kalibreret i relation til klimaforandringer. En symbolsk tid, hvor uret altid er 'fem minutter i 12', og hvor tiden måles i afstanden til endepunktet: det totale kollaps (jf. Barad 2017:58). Fremtidens traume er således allerede present i nutiden og former denne (Holm 2018:193). Her bliver nutiden eller nuet fanget i en position, hvor alt må sættes ind for at stoppe tiden eller i det mindste forsinke den, så det ellers uundgåelige kollaps – og dermed også tidsregningens sammenbrud – afværges.

I dansk sammenhæng blev indsatsen for at forsinke smittespredningens eksponentielle tid materialiseret i en planche, som sundhedsminister Magnus Heunicke viste med to grafer, der fremskrev smitteudviklingen: en rød udviklingskurve, som man skulle undgå, da den ville føre til sammenbrud af hospitalsvæsenet, og en grøn kurve, hvor smitteudviklingen var fladere, så et kollaps blev undgået. Den 'røde og grønne kurve' er i danske medier blevet vist og refereret til så mange gange i løbet af 2020, at de kom til at udgøre en fast figur i den danske corona-diskurs.⁶ Den røde og den grønne kurve materialiserede to udviklinger eller to forskellige pandemiske tidsligheder, hvor den første indeholdt det katastrofale fremtidstraume, mens den anden

5. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/statsminister-mette-frederiksens-indledning-paa-pressemoeede-i-statsministeriet-om-corona-virus-den-11-marts-2020/>

6. <https://dagensmedicin.dk/rigshospitalet-forbereder-sig-vi-staar-ved-foden-af-den-roede-eller-groenne-kurve>; <https://www.berlingske.dk/danmark/husker-du-heunickes-planche-siden-forste-gang>

udgjorde en trods alt overlevelig fremtid for det danske velfærdssystem, om end den også indebar tab af liv. Ved regeringens pressemøde 11. marts blev det pålagt alle danske medborgere at være med til at sikre, at den grønne kurves forsinkelsestid blev virkelighed frem for katastrofens røde kollaps. Hermed blev det offentliges kamp mod pandemiens apokalyptiske tidsregning gjort til et fælles og dermed også privat anliggende for hver eneste dansker. En kollektiv kamp mod pandemiens indbyggede eksponentielle tidslighed, som man bedst udkæmpede ved at blive hjemme og undgå social kontakt uden for husstanden. Her måtte hver enkelt sætte det den normale hverdag på pause.

Skræmmebilledet af den røde kurves virkelighed og tidslighed udspilledes i stedet dagligt på fjernsyns- og mobiltelefon-skærme i form af dødstal, overbelastede hospitaler eller lastbilskonvojer med døde fra Norditalien. Og hurtigt udfoldede også historiske epidemier – fra middelalderens pest til den spanske syge – 'affektiv agens' (Erlil 2020:869) i mediernes og myndighedernes akutte og nutidige mobilisering af dansk samfundssind. Den prekære forsinkelseslogik var dog ikke den eneste pandemiske tidslighed, der udspilledes under nedlukningshverdagene.

Dagene og tiden, der flød sammen

Dagbog for d. 25. marts. Jeg tager mig selv i at tænke en ekstra gang over hvilken dag det egentlig er i dag. Der er ikke stor forskel på dagene i øjeblikket, som synes at flyde sammen. Onsdag. Jeg har glædet mig til i dag, da der er flere ting på programmet. Hvilket er en sjældenhed i disse dage (Dagbog nr. 6).⁷

Et tilbagevendende tema i dagbøger og

andre beskrivelser af hverdagslivet under nedlukningen er, at dagene og tiden flød sammen. Når kontrasterne i hverdagen mellem at være ude og hjemme fordampede, og når forskellen på arbejdsdage og weekend var svær at se under hjemmearbejdet, så oplevede mange, at tiden flød sammen i en forskelsløs grød. De kunne hverken mærke, at de mødte på arbejde eller fik fri, når både arbejde og fritid foregik i samme rum. Den tidslige stilladsering af hverdagen viste sig for mange især at afhænge af forskellige fysiske rammer; af at være ude af hjemmet for at arbejde og hjemme for at holde fri. Denne form for tidslighed, hvor dagen opdeles i distinkte 'blokke af tid' med ensartet aktivitet, kaldes ofte industriel tid, fordi den betragtes som blivende dominerende sammen med industrialiseringen i løbet af 1800- og 1900-tallet og institutionaliseret med 40-timers og 5-dages-arbejdsugen (Thompson 1967; Frykman & Löfgren 1979; Glennie & Thrift 2009; Wajcman 2015).

Den industrielle tid har dog aldrig været enerådende og er primært praktiseret indenfor lønarbejderlivsformens foretrukne hverdagsstrukturering med en tydelig opdeling af arbejde og fritid (jf. Højrup 1983). De seneste årtier har digitale teknologier som fx e-mails, online-møder, streaming-tjenester i stigende grad muliggjort en simultan praktisering af arbejde, fritid og familiesamvær – i samme sofa. I et STS-perspektiv med vægt på teknologiers afgørende betydning for praksis betyder det, at de ensartede digitale platforme, hvorigennem vi både udfolder arbejds- og fritidsaktiviteter, får hverdagslivets tider til at flyde sammen, sammenpresse alle aktiviteter i samtidighed eller intensivere dem i det, sociologen Judy Wajcman har kaldt 'instant time' (2015). Mange har problematiseret

7. Alle de citerede og nummererede dagbøger er skrevet af etnologer.

denne udvikling som 'det grænseløse' og allestedsnærværende arbejde, der æder fritiden op. Nogle arbejdsgiveres mistro overfor hjemmearbejde som et påskud til at holde fri – en mistro der i øvrigt er fordampet under nedlukningen – kan ligeledes anskues som tegn på, at en industriel tidslighed opdelt i distinkte blokke af ensartet aktivitet, der bør foregå hver sit sted hhv. arbejde på arbejdspladsen og fritid/familietid hjemme, trods digitale teknologier fortsat gennemsyrrer manges forståelse af hverdagslivets tid. Især synes en sekvensering af døgnets forskellige tider at være det, der tages for givet.

Personer, der ellers værdsætter at arbejde hjemme, kunne imidlertid også blive udfordret af nedlukningen: "Jeg plejer egentlig at være god til at arbejde herhjemme. Men det hele flyder efterhånden sammen" (Dagbog nr. 1). På trods af at man var vant til at arbejde hjemmefra, synes nedlukningen derfor at invitere til etablering af nye faste rytmer markeret materielt fx via skift mellem områder i hjemmet, indretning af særlige arbejdszoner:

Vi har udviklet vores små nye coronahverdagsrutiner, hvor jeg arbejder om formiddagen i solen i soveværelset og så bytter vi her først på eftermiddagen, når A spiser frokost (altid med tre rundtenommer, en øl og avis ved spisebordet). Derefter rykker A så ud af det fælles arbejdsværelse og jeg ind til eftermiddagssolen (Dagbog nr. 2).

Her har dagbogsskriver og partner indført en fast rytme i arbejdsdagen hjemme, der

følger soltiden og understreger forløb, og via institutionaliserede pauser og bytning af arbejdsplads giver en fornemmelse af sekvensering af tiden og dermed fremdrift i dagen. For mange studerende og især dem, hvor såvel arbejde, studie og fritid skulle udfoldes i samme rum, blev det at stå op, det afgørende rytmeskift: "Jeg tager tøj på og reder sengen. Det er vigtigt at gøre det hver morgen, fordi jeg jo kun har ét rum at være i, fordi min veninde lejer det andet rum i lejligheden." (Dagbog nr. 22).

I dette citat er desperation over den fængselslignende karantæne tydelig, og det at stå op og rede seng bliver den afgørende markering af forskel på nat og dag, hvile og arbejde og dermed en materialisering af forskellige sekvenser i døgnnet. At stå op og rede seng blev en måde at holde orden, ikke blot i hjemmet, men også i tiden under nedlukningen. For forældre til teenagere kunne det tilsvarende være en udfordring, at deres store børn ofte tilbragte hele døgnnet i sengen på deres værelse. De sov, gik i skole, talte med deres venner, spillede spil, var til fest osv. i sengen under dynen og gennem computerskærmen. Tegneren Line Jensen illustrerede humoristisk dette med en tegneserie af en mor, der kigger ind på sin store datters værelse, hvor datteren ligger i sengen i fuldstændig samme stilling, men svarer forskelligt på sin mors henvendelse: "Jeg er i skole, mor", "Jeg laver lektier, mor", "Jeg snakker med Svea, mor", "Jeg er til psykolog, mor", "Jeg er til fest, mor" og "Jeg er ude og løbe, mor" (Instagram: #linejensen_illu)

Line Jensens tegneserie,
Instagram: #linejensen_illu.
Gengivet med tilladelse af
tegneren.

Især det sidste udsagn understreger den tilsyneladende absurditet ved dette på én gang forskellige indhold i en materielt set identisk praksis. Imidlertid er det værd at bemærke, at det netop kun er det at 'være ude at løbe', som nu fremstår som uforeneligt med at ligge i sengen og se ind i computerskærmen, mens vi allerede har vænnet os til, at ellers forskellige tidssekvenser som skole, fritid og socialt samvær, ja selv fest kan udfoldes online.

For mange studerende blev det at stå op, komme i bad og tage tøj på for at markere dagens start et på én gang genkendeligt materielt ritual fra tiden før corona-nedlukningen og samtidigt et ritual med øget betydning for at ordne tiden i tydelige sekvenser:

For at få bare et lille stænk normalitet ind i hverdagen, har min kæreste og jeg nu besluttet at vi står op klokken 7:30 hver dag. Vi skal i bad og have tøj på, hver dag. Det var primært problematisk i starten, der gad vi ikke. Dagenes begyndte at flyde sammen og det blev meget mærkeligt det hele. Nu er det bedre, vi har en rutine vi forsøger at holde os til, og vi har afgrænset arbejde og fritid således at man hverken holder fri hele dagen, eller kommer til at arbejde hele dagen (ikke at det sidste nogensinde ville ske) (Dagbog nr. 23).

At indføre regler og faste tidsskemaer med materiel markering bliver i dette citat en måde at genetablere en industriel tidslighed

med distinkte tidsblokke, så arbejde og fritid ikke blandes. Andre fokuserede især på deres påklædning; at tage 'rigtigt' tøj på, idet mange ellers tilbragte nedlukningen i joggingtøj, hjemmetøj og nattøj, der ellers materialiserer 'fri tid' og fravær af arbejde.

Jeg prøver så vidt muligt at strukturere dagene, så jeg får ordnet bare nogle af de ting som jeg *skal* have ordnet. Jeg sætter vand over til kaffe og hopper i bad og derefter i tøjet – i dag er det 'rigtigt' tøj og ikke slap-af-tøj. Jeg har en teori om at jeg er mere effektiv, hvis jeg ligner en der skal være effektiv (Dagbog nr.16).

Af citatet fremgår tydeligt, hvor stor betydning den materielle markering af arbejdstid via særligt tøj tillagdes for den tidlige ordning af hverdagen. Men det fremgår også implicit, at ikke alle dage tilbragtes i 'rigtigt' tøj, og at det kneb med gennemførelsen af de daglige gøremål under nedlukningen. Hos nogle udvikledes efterhånden en hybrid af både arbejdstøj og hjemmetøj, af arbejdstid sammenfiltret med familietid, som en kvindelig journalist beskriver:

Jeg bebor hjemmekontorlandskabet med min tre-årige datter. 49 kvm på første sal. Mine anmeldereksemplarer af nye romaner er blevet annekteret til at bygge svimlende prinsessestårne, mens jeg taler i telefon med min redaktør [...]. Vi ser underlige ud, barnet i tre lag udklædningstøj, der lugter stadig mere krydret, mens min krop er gennemskåret af en velklædthedens akse: Den nederste halvdel er iført plettede pyjamasbukser og har legoklodser i spænd mellem tærne, mens den øvre del af mig, der kan ses til et internetmøde, er præsenteret klædt på (Ernst 2020).

Med opdeling af kroppen i en præsenteret, arbejdsparat, online-synlig overdel, og en moderlig, afslappet og i leg integreret online-usynlig underdel praktiseres på én gang arbejdstid og familietid. Det var dog ikke kun overkroppene, der var synlige i online-møder, og nogle steder måtte arbejdsgivere opfordre deres medarbejdere til ikke at afholde møder liggende i sengen eller med en baggrund af urede senge (Marx 2020). Hjem såvel som krop måtte materialisere en stemning af effektivitet og arbejdstid. Når den samme krop og hjemlige møblering på én gang skulle gøres i flere versioner, opstod sammenstød mellem de forskellige versioner dog nemt. Hos nogle studerende føltes det som et overgreb, at universitet og skoletid via online-undervisningen invaderede deres intimsfære, som her en studerende fra Institut for Kunst- og Kulturvidenskab:

Jeg sidder i min seng, mit allerhelligste, og blotter denne sfære for tredive andre mennesker til gengæld for et kig ind i deres allerhelligste. Jeg har set deres plakatkunst på væggene, jeg ser dem smile til forbipasserende familie og kærestere. [...] Vi vågner op, vi rækker ud efter computeren med uglet hår og leder efter dagens kompendier under gårsdagens tøj. Og så inviterer vi verden ind i dette rod, der både er et konkret rod og et resultat af et rodet liv med rodede coronatanker (Engberg 2020:95).⁸

I dette citat kommer interventionen i den kendte hjemlige tidslighed fra undervisere og medstuderende, der invaderer hjemmets ellers uforstyrrede alene-tid, samtidigt med at de andres intimsfære trækkes med ind i det digitale undervisningsrum. Invasionens retning er modsat forrige citat, hvor det sna-

8. Her refereres til sidetal i antologien. I den afsluttende henvisning kan forfatternavnene findes.

rere var familietiden og barnets leg, der invaderede arbejdstiden. I begge tilfælde er der dog tale om en materiel sammenfiltrering af forskellige tidsligheder; af arbejdstid, lege- og familietid, eller af intimsfærens alene-tid og offentlig undervisning. I begge udsagn skinner en stemning af 'roderi' eller 'underlighed' igennem. Hverdagens almindelige sekvensering af forskellige tider bryder sammen, når alle aktiviteter på én gang måtte udfoldes gennem den samme materialitet, og det gav anledning til ambivalente stemninger i hverdagen.

Ambivalente tidsligheder og stemninger

Udsagn om at tiden hjemme under nedlukning var 'mærkelig, underlig, unormal' gennemsyrrer dagbøger og essays, og ofte i forbindelse med at den kendte sekvensering af tidsligheder i hverdagslivet ikke fungerede, når alt foregik hjemme. Der er imidlertid mange eksempler på, at ikke blot arbejdstiden invaderede familietid og alenetid, men at den rigelighed af tid, der ellers knytter sig til weekend eller ferier, nu kunne udfoldes til hverdag. At bage boller og have en surdej til dette – der som bekendt forudsætter jævnlig brug i en egen 'surdejs-rytme' af cyklisk tid – var noget mange praktiserede:

Bager hver morgen. Er blevet god til at bage surdejsboller og rugbrød. Er dog også blevet tyk. Det er svært at holde sig aktiv og meget nemt at spise hele dagen. Beslutter mig for at løbe en tur i dag. Ned til stranden sammen med alle de andre, der synes at social distancering er noget de andre må stå for (Dagbog nr. 3).

I dette udsagn blandes et nyt materielt ritual, morgenbagningen, med kroppens tidsligheder i form af spisning, motion og vægtøgning. Kroppen fremstår her, som i

mange andre dagbøger, som uregerlig – den har sin egen tidslige logik af metabolisme og aktivitet, der blev udfordret under det stadige hjemmeliv. Når måden at spise på blev ændret, så materialiseredes den ny kropslige tidslighed som 'corona-mave' eller 'coronadeller', der blev nye begreber i forsommeren 2020. Weekendens ritualer sneg sig også nemt ind i hverdagen:

Første gang vi sidder sammen alle tre i dag. Hyggeligt! Ingen mobiler ved spisebordet! Selv om vi ellers hele tiden tjekker corona-nyheder, så ikke mens vi spiser sammen. Vi drikker lidt rødvin til grøntsags-tærten. Det gør vi ellers ikke på hverdage, men i disse corona-tider synes vi, at vi trænger til det. Håber det trods alt er lidt sundt også (Dagbog nr. 2).

I citatet blander flere tider sig via deres materialisering: weekendtid via rødvin blandes med hverdagstid materialiseret i grøntsagstærte og regler om ikke at drikke vin til maden. Hjemmereglernes moralske økonomi (jf. Wentzel Winter 2005) måtte forhandles løbende under nedlukningen, hvor forskellen på den sunde hverdagstid og weekendens friere tid markeret ved fraværet af hverdagens regler ikke kunne holdes adskilt. Det samfundsmæssige pandemiske kapløb med tiden invaderede også hjemmelivet i form af den stadige nyhedsstrøm, som næsten alle fulgte time til time på mobiltelefonen under nedlukningen. I udsagnet her fornemmer man en stadig kamp for, at den pandemiske tidslighed og dens smitte- og dødstal og apokalyptiske fremtid ikke skulle være allestedsnærværende i hjemmelivet. I det mindste ikke ved måltiderne, hvor den pandemiske krisetid på en gang gøres fraværende ved at mobilerne lægges væk, men alligevel praktiseres som nærværende i form af den øgede selvomsorg pandemien mobiliserer, og som rødvinen materialiserer.

Ventetid. En tidslighed der fik øget betydning efter Covid-19-test blev en integreret del af hverdagen for mange. Frederiksberg Rådhus april 2021. Foto af forfatteren.

Den konstante strøm af nyheder på mobiltelefoner og andre digitale medier gennemsyrrer de studerendes hverdagsbeskrivelser og betød, at den pandemiske tidsligheds kapløbs- og krisestemning infiltrerede den vante stemning af fritid og ro i hjemmet. Dette gav ofte anledning til ambivalente stemninger, hvor konkurrerende tidsligheder og de dertilhørende affektive tonelejer stødte sammen:

Jeg har det godt, og jeg nyder faktisk lidt tiden ... med tid. Med lidt dårlig samvittighed over direkte at nyde den. Men jeg ser jo tydeligt gennem min mor, som arbejder på Bispebjerg Hospital, hvor

svær en tid det egentlig er. Når hun er hjemme, sidder hun med head-set på fra morgen til aften i Skype-møder på computeren i, hvad der ligner topmøder fra EU Kommissionen, selvom det 'bare' er med de andre ledere fra hospitalet. [...] Det er efterhånden lidt hårdt, at der næsten konstant kører enten TV-avis, Nyheder og News på fjernsynet, og hvis ikke, så hører vi det gennem de mange Skype-'topmøder' (Dagbog nr. 9).

I dagbogsuddraget støder to tidsligheder med hver sin affektive ladning sammen; den nydelsesfulde 'tid med tid', dvs. mere tid end vanligt, støder sammen med den pandemiske 'svære tid', som den hospitalsarbejdende mor trækker med ind i hjemmet. Den alvorfulde krisestemning fra hospitalsverdenen, hvor man løber om kap med pandemiens eksponentielle væksttid, praktiseres og materialiseres ved skype-'topmøderne'. Den alvorfulde krisestemning materialiseres også af de allestedsværende nyheder. På flere måder invaderes den hjemsendtes ro og langsomme tid af den offentlige kriser hurtige og akutte tid (jf. Hylland Eriksen 2001). Sara Ahmed understreger, at stemninger er sociale, noget vi deler, og i den forstand er stemninger smitsomme (2014: 16). Citatet ovenfor kan således illustrere, hvordan den pandemiske tids krisestemning 'smittede' den hjemlige stemning via digitale teknologier og moderens krop, der bragte hospitalets akutte krisetid og -stemning med sig hjem, og via møder fortsatte med at udfolde den, hvilket betød, at dagbogsskriveren ikke kunne opretholde sin langsomme tid uanfægtet. Hos andre var det omvendt; den hjemlige hygge truede med at underminere den offentlige krisestemning, der fulgtes med den apokalyptiske tid:

I dag er det den 25.3.20 efter den Gregorianske kalender, men dag 13 efter

den nye Coronianske kalender. Det er en sær tid, vi befinder os i. I morges var endnu en morgen, hvor P og jeg vågnede med solen bragende ind ad vinduet og en underlig, dog genkendelig, forbudt fælles følelse af kæmpestor optur over denne her semi-karantæne. Forstå mig ret: vi har VIRKELIG fattet, hvor ødelæggende krisen er for verdensøkonomien og for alle de familier, som enten mister indkomst eller forstanden eller begge dele. [...] Men vi kan jo ikke gå rundt og lyve for os selv og hinanden og lade som om, vi ikke har det virkelig usmageligt hyggeligt. Så længe jeg kun siger det til dig, kære dagbog. Og min mor (Dagbog nr. 24).

Vi ser, hvordan dagbogsskriveren simultant anvender to forskellige tidsregninger: den almindelige gregorianske og en ny 'Coroniansk kalender'. Trods koketteriet med dagbogsgenrens fortrolighed (trods bevidstheden om at teksten skal analyseres af andre) skinner udfordringen med at afstemme flere forskellige affektivt ladede tidsligheder igennem: den 'forbudte og kæmpestore optur' ved udstrakt par-tid på den ene side og forpligtelsen til at være afstemt med den offentlige apokalyptiske krisetid med dens stemning af mismod og frygt på den anden. Ahmed har karakteriseret forsøg på at synkronisere sig med den offentlige stemning, man forventes at dele, som 'mood-work' eller afstemningsarbejde med at lukke afstanden mellem, hvordan vi føler, og hvordan vi forventes at føle. Afstemning med den offentlige og forventede stemning forudsætter et altid igangværende arbejde, som ifølge Ahmed er pålagt nogle kroppe mere end andres (2014:21). Men hvor det i Ahmeds analyser er de farvede og 'queer' kroppe, der især er underlagt arbejdet med at afstemme sig, så er det i ovenstående citat snarere de sunde,

unge og lykkelige kroppe, der må kæmpe for at forblive i pandemiens apokalyptiske tidsregning og krisestemning og ikke forfalde til ren nydelse ved tosomhedens langsomme tid i sengen og solskinnet.

Det affektive arbejde gennemsyrrer mange dagbøger og nedlukningsberetninger, men det fremgår også, at nedlukningen kunne give anledning til eksperimenter med nye måder at leve på: En hverdag med bedre tid. Nye fritidsaktiviteter med krav om rigelig tid og særligt strikning havde kronede dage:

Hvis jeg skal være helt ærlig, og det skal man som sagt, så hygger jeg mig gevaldigt med at sidde i en solskinsstråle og lave håndarbejde, helt alene. Solskin, kaffe, håndarbejde. Så er min lykke tilsyneladende gjort. Jeg har i går færdiggjort mit nyeste korsstingsbroderi, joh joh, og vinter-babytæppet til A's kommende baby skrider hastigt fremad. Den islandske sweater i str. 2 år er lidt på pause. Fucking ærmer, altså. Men jeg hygger mig altså for vildt i disse Coronatider. Det føles på en måde lidt mærkeligt, når nu vi er i national krise og andre folk er ved at få hovederne af deres yngel og ægtefæller, men altså. V og jeg hygger os herhjemme. Han går heldigvis stadig på arbejde, så der er tid til, at jeg bare kan være alene. Nam (Dagbog nr. 13).

Strikning og håndarbejde er i citatet entydigt forbundet med nydelse – med alene-tid, 'mig-tid'. Med et andet Ahmed-begreb, kan man anskue de tekstile håndarbejder som 'sticky objekts' dvs. materielle genstande, hvortil bestemte affektivt ladede tidsligheder eller stemninger klistrer sig (2010:31). Ved at bruge tiden på broderi og strikning, og ved at lade håndarbejdets langsomme tilblivelsestid råde – med begyndelser, fremdrift, op-pilninger, pauser og færdiggørelse – bringes et andet stemningsregister i spil, der

modstilles og snarest opløser den offentlige og akutte krisetid. Det var dog ikke kun alene-tid, der kunne udfoldes i modsætning til pandemiens krise og akutte tidslighed. Nye fællesskaber kunne også materialiseres:

Jeg bor i en stor andelsboligforening, en karré med 270 lejligheder. Hver aften kl. 19 spiller nogen et stykke musik meget højt ud i gården enten fra altanen eller ud ad et vindue. Det er ikke planlagt på forhånd, man byder selv ind med en høj-taler og selvvalgt musik. I går tog jeg teten og spillede "Gimme Hope Jo'anna". Oprindeligt var det et håb for kampen mod apartheid Eddy Grant sang om i 1988, men den kan også synges som et håb for kampen mod coronavirusen. Min søster var på besøg og vi sang og dansede ude på altanen, imens vi sammen med mange andre beboere lyste til hinanden ud i mørket med vores mobiltelefoner. Sammen – hver for sig (Dagbog nr. 4).

I beskrivelsen af det nye og lokale coronaritual sammenfiltres flere kollektive tidsligheder: 1980'ernes apartheidkamp og den rituelle og gentagede liminale tidslighed 'uden-for-almindelig-tid' (jf. Hall 1983:26), pandemiens krisetid og kampvilje, samt endelig det sociale og familiemæssige fællesskabs tid, der sætter krisetiden på pause, mens der danses og lyses til hinanden. Fællesskabets tidslighed materialiseres her ikke kun som krise og smittetal, men også i form af håb og samvær på afstand. Ved parallellen mellem kampen mod apartheid og Covid-19 etableres også et større globalt fællesskab på tværs af kriser og politiske kampes specifikke rum og tid svarende til det, Barad har karakteriseret som "different times bleeding through one another" (2017:68).

Det forsømte forår og et år uden punktum

I forbindelse med den første nedlukning flyttede en del af de dagbog-, essay eller klumme-skrivende unge og alene-boende hjem til deres forældre: "Jeg vil håndtere krisen ved at isolere mig hos mine forældre, langt væk, uden for byen og gemme mig i skønlitterære verdener indtil krisen er overstået" skriver en bio-medicinstuderende (Engberg 2020:173). Flugten til barndomshjemmet betød ofte, at man enten gled ind i sin tidligere plads i familie og søskendeflok, eller at man etablerede nye voksne generationsrelationer – og dermed både velkendte og nye former for familietidslighed (jf. Hareven 1982). En del af de unge oplevede dog, at tiden stoppede ved denne tilbagevenden til forældrene, som her beskrevet af en journalist:

Selv tiden står stille. Isolationen er en drømmelignende tidløshed, der hverken er fuldstændig mareridtsagtig eller nævneværdigt fed. [...] Men tiden er sær, for den farer af sted, skønt jeg selv er standset i den. Det er mig en gåde, hvor april blev af. Min yndlingsmåned med alle dens forkølelser, forelskelser og fortovscafeer var med et blink og et pressemøde reduceret til et virkelig fladt og forsømt forår. [...] Tiden går, og pludselig er den fløjet. Jeg fyldte 24 for et par uger siden, men følte mig snarere som 55 [...] Jeg ser mig selv drikke aftenkaffe og nappe tre orange grene til som den naturligste sag i verden (Hattens 2020).

Den unge journalist oplevede, at hjemme hos forældrene blev tiden elastisk og udstrakt mellem stilstand og flyvende fart på én gang. Hos forældrene kom hun desuden til at leve deres hverdagstid og overtog deres rytmer, præferencer og ritualer, hvorved den tidslighed, hun praktiserede, blev en 55-

årigs. Hendes biologiske alder og praktiserede alder kom således ud af sync. Referencen til et 'forsømt forår'⁹ blev en fast trope i forårets diskurser om genåbningen af det danske samfund. I ønskerne om en hurtig genåbning fremstod en indskrevet forventning om, hvad forårstid burde indebære, som citatet ovenfor også udtrykker: forkølelser, forelæsnings, café-møder i solen. Især artikuleredes bekymring for, hvorvidt de nye studenters traditionsrige køreture gennem byen som vanligt kunne gennemføres i slutningen af juni. Hvordan skulle de blive 'rigtige studenter', hvis de ikke gennemgik dette overgangsritual? Og hvordan skulle alle andre kunne mærke, at det blev sommer, hvis byen ikke skulle genlyde af højt dyttende bilhorn, musik, glade skrig og hujende studenter? Her formuleret af en magasin-redaktør:

Studentertiden er en livsepoke, man ser frem til. Men det er også en tid, man resten af livet bærer med sig. Hver gang en studentervogn kører forbi, er det ens yngre jeg, der vinker fra ladet. Som et minde om den sidste bekymringsfri tid. Og en reminder om, hvem du var, og om du nåede det, du drømte om (Dal Støttrup 2020).

At blive student i forsommeren fremstår her som en individuel livsepoke i en lineær tid, der samtidig udgør et årligt tilbagevendende og kollektivt ritual i en cyklisk tid, som alle genoplever. Bekymringen blev delt af mange, og studenterkørslen fremstod dermed ikke blot som et individuelt overgangsritual, der transformerede gymnasieelever til en voksentid fyldt med bekymring, men også et årligt og kollektivt ritual, der både transformerede forårets eksamenstid til

sommerens ferietid og muliggjorde, at en stor del af den voksne befolkning kunne spejle deres egen ungdom i det på en gang kollektivt gentagede og (for den enkelte) irreversible ritual i en fremadskridende livstid (jf. Otto & Pedersen 1998). Men også året selv – 2020 – skulle transformeres til et 'rigtigt år' identisk med alle andre år i cyklisk forstand ved at give plads til studenterkørslen i det offentlige rum.

Nedlukningens aflysning af store og sociale sammenkomster betød også, at kirkeårets højtider (Påske, Kristi Himmelfart, Pinse og Jul) og den tilhørende familiære fejring af disse med årstidsbestemte frokoster, øl og snaps måtte aflyses. Den sædvanlige sekvensering af årets gang og den tidlige 'tegnætning' forsvandt i et år, der blev som en tekst uden punktummer. Året flød sammen i en forskelsløs grød. Studenterkørslen blev gennemført om end med restriktioner og massevis af håndsprit, men mange af livets øvrige højtider måtte aflyses eller udsættes. Almindelige fødselsdage, runde

Diamantbryllup i april 2020 fejret over zoom i forfatterens familie. Screen shot ved Emma Vinther Højgaard.

9. Hans Scherfigs roman *Det forsømte forår* fra 1940 indgår i den litterære uddannelseskanon i Danmark. Den omhandler en gruppe gymnasiedrenge, der i kraft af skolens krav og eksaminer år efter år forsømmer forårets muligheder og hermed deres ungdom.

fødselsdage og jubilæer, der var datofaste, måtte afvikles under begrænsende omstændigheder og på afstand.

Andre af livets højtider som barnedåb, bryllupper og konfirmationer blev udsat til juli og august måned, hvor fester med visse begrænsninger kunne gennemføres.¹⁰ Dog løb især konfirmationer ind i den udfordring at det længst anskaffede konfirmationstøj – der i Danmark traditionelt er en hvid kjole til piger og mørkt jakkesæt til drenge – ikke længere passede, da festen kunne gennemføres, og internettet og butikker oversvømmedes af tøjbytte¹¹. De voksende barnekroppes tidslighed var ude af sync med den standsning af tiden, dvs. det normale forløb af årets gang, som pandemien foranledigede. På andre områder blev undtagelsestilstande normaliseret. For forældre på barselsorlov transformeredes et år med uvant megen hjemme- og familietid, hvor de ellers ville have været 'udenfor' deres jævnaldrendes almindelige sociale liv og gå glip af byture og fester, til et år hvor den udstrakte hjemmetid var identisk med alle andres.¹² De kom derfor mod forventning i sync med deres jævnaldrende.

Pandemien udfordrede de materielle måder, hvormed vi vanligvis markerer årets, livets og tidens gang. Men også ugens små og hverdagslige ritualer blev udfordret. Det familievise fredagsritual med hygge i sofaen foran TV med slik (jf. Brembeck 2012) kunne gennemføres, mens fredags-øl, onsdags-kage, mandags-morgenbrød, og hvilke arbejdspladsrelaterede ritualer man ellers plejede at have, måtte aflyses, afholdes i fri luft eller fejres på digitale fora. Imidlertid udvikledes nye daglige eller ugevise ritualer også. Ovenfor

blev musik fra altaner nævnt, men for mange danskere blev et nyt TV-program med syng-med-morgensang en populær måde at begynde dagen. Fredag aften blev samme koncept med 'Fællessang – hver for sig' en publikumsmagnet. Med den daglige eller ugentlige gentagelse skabte disse fællessangsritualer en ny form for hverdags- og uge-rytme.

Som ritualforskeren Victor Turner har argumenteret for, skaber overgangsritualer ikke blot en sakral tid uden for almindelig tid, men også 'communitas', idet den vanlige sociale orden er suspenderet i en liminal fase, hvor et nyt fællesskab midlertidigt etableres (Turner 1969). I dansk sammenhæng blev det at synge sammen og samtidigt – skønt hver enkelt hushold kun kunne høre sig selv og pianisten – en ny måde at etablere et kollektivt rituelt fællesskab. Det kulminerede på sin vis ved dronning Margrethes 80-års fødselsdag 16. april 2020, der blev fejret med lagkager og fællessang for dronningen over hele landet og digitalt forenet i en dagslang TV-udsendelse, som dronningen alene fulgte fra sin stue på Fredensborg Slot.¹³ Dronningen havde forud for fødselsdagen frabedt sig blomster, men opfordret til, at man i stedet sendte blomstergaver til landets ældre og plejehjem for at mildne en svær tid. Med den samtidige, men rumligt distribuerede deltagelse i fødselsdagsang, blomstergivning og lagkagespisning etablerede dagen et digitalt formidlet og landsdækkende communitas.

Både dronningens tale til befolkningen 17. marts – en henvendelsesform som også det norske og svenske kongehus har benyttet i anledning af pandemien – og de jævnligt

10. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/hovedstadsomraadet/kirkekalendere-proppet-til-randen-med-coronaaflyste-daab>

11. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/trekanten/aarets-konfirmander-er-vokset-ud-af-deres-toej-butikker-bombarderes>

12. Samtale med forældre på barsel i radioprogrammet Hjerne-kassen, Danmarks Radio P1, 15. juni 2020.

13. <https://www.dr.dk/nyheder/tema/dronning-margrethe-80-ar>

afholdte pressemøder med statsminister og regering har været omgærdet af en rituel tids alvor og ophøjethed. Talerne har understreget, at krisen var fælles og skulle bæres af folket som kollektiv, men har samtidig i deres uvanthed og ophøjede formsprog understreget, at vi befinder os uden for normal tid; i en liminal tilstand, i en undtagelsestilstand. Udvikling af nye fællesskaber var imidlertid ikke lige fordelt, og den sociale isolering i hjemmet havde sine tabere, som to sociologistuderende gjorde opmærksom på:

Vi samles i stuerne og synger fællessang på DR, vi tager til drive-in koncerter, Zoom-fester og Skype-møder. Samtidigt går surdejen sin absolutte sejrsgang, og folk er i gang med at strikke nye liv sammen. Men de nye tilstande skal bestemt ikke forveksles med et egalitært Utopia, [...] der opstår nye former for ulighed. Dette ses f.eks. i kvindehjemmenes rapporter om stigninger i partnervold, eller i den ensomhed og psykiske ubehag, som mange oplever (Engberg 2020:48).

På trods af den glade stemning og fællesfølelse, som nye ritualer og digitale løsninger kunne skabe, så var det midlertidige community, de skabte, ikke for alle. Og den fysiske isolation i en øget hjemmetid kunne også forstærke problemer i parforhold, vold mod partner og børn. Tilsvarende kunne ensomhed og savn af samvær med jævnaldrende skabe desperation uanset hvilken generation man tilhørte.

Undtagelsestilstandens tidsregning og den gammeldags hverdag

Det skete i de dage, sagde man til jul, og i fremtiden ville man også sige sådan om de her dage. Der var noget helligt over

hele situationen. Det skete i de dage, hvor kun sygeplejersker og læger var overbelastede, mere overbelastede end nogensinde, og hvor hospitalerne bugnede med patienter. For alle andre var tiden rund som en bold og skred ikke fremad. Det skete i de dage. Bortset fra at intet skete (Engberg 2020:169).

Udsagnet fra den studerende ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab understreger nedlukningstilstandens ambivalente sammenstød mellem overbelastet pandemisk krisetid og hjemmeisoleringens stillestående tid. Ved at trække på troper fra juleevangeliets kendte rituelle formsprog, pointeres det samtidigt, at det ekstra-ordinære udspiller sig i en tilsyneladende ordinær samtid og cyklisk gentaget rituel tid. Ligesom begyndelsen på den almindelige tidsregning med Kristi fødsel, udgør nedlukningen en på én gang sakral, mytologisk og historisk begivenhed, som man senere ville kunne se tilbage på som skelsættende, men også en stillestående tid uden begivenheder – en ikke-tid. At betragte corona-nedlukningen som en historisk begivenhed, der satte en ny tidsregning, er et tema, der går igen i flere af dagbøgerne, som citatet fra dagbog nr. 24, der opregner skrivetidspunktet 'efter den nye Coronianske kalender' også illustrerer.

Tiden under nedlukningen bliver betragtet som en undtagelsestilstand – en tid uden for normal tid – og samtidigt anvendes 'corona' som betegnelse for en særlig epoke (vi stadig er i), dvs. i historisk forstand og i kronologisk tid. Nedlukningens ambivalente og næsten paradoksale sammenfiltrering af flere tidsligheder: stillestående tid, kamp mod et hastigt fremrykkende kollaps, en undtagelsestilstand, en periode med øget tid til hyggeligt samvær og en kronologisk epoke artikuleres i udsagn om, at det var/er en 'sær', 'underlig' eller 'mærkelig' tid, vi lever i. Mærkelig-gørelse, eksotisering eller

fremmedgørelse af corona-tiden er således en gennemgående figur i beretninger og udsagn i det undersøgte materiale.

Sproglige udsagn former temporaliteter via verbers bøjningsform i grammatiske tider; nutid, datid, før nutid etc. Som historikeren Kristin Asdal har argumenteret for, er tekster og diskurser også virkeligheds-intervenerende og -producerende; de kan transformere og modificere samfundsmæssige fænomener og ligefrem normalisere krisetilstande (2015). Ved at fremmedgøre nedlukningen (og dens tidsligheder) som en undtagelsestilstand og ved at anvende corona-termen som navn på en afgrænset periode, så modificeres den pandemiske tidslighed til at være noget, der vil holde op igen, i stedet for at udgøre en ny virkelighed, vi skal indstille os på at forblive i.

Epokaliseringen (jf. du Gay 2004) og modifikationen af pandemien til en undtagelsestilstand, der ikke vil vare ved, gør imidlertid nutiden eller livet-nu-og-her til en afvigelse fra det normale liv, som vi egentlig skulle have levet. Dermed er den nære fortid – tiden lige før pandemien – også for mange transformeret til en tabt guldalder, hvor man ubekymret kunne se venner og familie, gå på restaurant, i teater og på udstilling, som en psykologi-studerende her reflekterer over:

Jeg opdagede selv, at det Corona tog fra mig, var mit sociale og kulturelle liv. Det var at se min familie, mine venner, med-studerende og kolleger. Det var at gå til koncerter, på madmarkeder, restauranter og kaffebarer, til ballet, opera og teater, i biografen og på udstillinger. Corona ryddede hele min kalender og skar den helt ind til benet, så kun undervisning og hjemmearbejde var tilbage (Engberg 2020:89).

Her beskrives nedlukningen som en radika-

lisering af den industrielle tids effektivisering af arbejdsstyrken via ensartede tidsblokke, idet alt andet end arbejde og undervisning er væk. Fraværet af en social tid med fysisk nærvær og især at kunne kramme sine kære uden bekymring er et gennemgående tema i beretningerne fra året med social distancering. Nedlukningen udfordrede den ellers naturaliserede forståelse af socialitet som baseret på fysisk og kropsligt nærvær. At mødes og drikke kaffe og spise sammen, at dele snacks fra samme skål blev aktiviteter, der ikke længere kunne udfoldes ubekymret. Tilsyneladende trivielle handlinger, som først i deres fravær for alvor fremstod umistelige.

I det hele taget sidder jeg tilbage med mange spørgsmål om hvordan fremtiden kommer til at se ud efter det her. Vil håndspritten ved kassen i supermarkedet [blive]? Vil skærmen mellem kassemedarbejderen og kunden også blive? Bliver plejehjem omdannet til virussikrede fængsler for de ældre, hvor de kun må se deres venner og familie som bor ude i verden gennem en glasplade? (Dagbog nr. 23).

I dette citat tager fremtidsovervejelserne farve af den aktuelle undtagelsestilstand og bekymringen for at den – materialiseret i håndsprit, plastikskærme og isolation af skrøbelige ældre – skal blive permanent. På den måde er fremtiden blevet møbleret med nutidens nye bekymringer og materialiteter. Hvor nogle fremskrev en entydig dystopi af afsondrede kroppe i selvisoleringsfængsler, håbede andre på et Utopia af mere omsorg og værdsættelse af fysisk samvær.

Vi snakker om alle de ting vi skal lave når det hele forhåbentlig slutter. [...] Vi snakker om, hvilken effekt vi tror social distancering kommer til at have på dans-

kernes forståelse af intimsfære. Vænder vi os til det? Bliver fortovene gjort bredere så vi fortsat kan gå i store buer uden om hinanden? Eller overmander hudsulten os i en sådan grad at vi kommer til at klynge os til hinanden og ikke give slip, selv lang tid efter det hele er slut? Jeg siger at jeg håber på det sidste og byder A godnat (Dagbog nr. 3).

Hvordan vi i fremtiden vil omgås med vores familie, venner og medborgere, vi ikke kender, er her som mange andre steder et gennemgående tema og giver indblik i, i hvor høj grad en specifik måde at udfolde socialitetens tid blev taget for givet og først blev synlig i sit fravær. At fremtiden er ambivalent og forestilles i både positive og negative versioner er ikke noget nyt – fremtiden har siden oplysningstiden været medium for samtidskritik og objekt for ideen om en snarlig indfrielse af et utopisk samfund. Imidlertid er det nye ved forestillingerne om en pandemisk fremtid, at den helt almindelige grå 'leverpostejshverdag' indgår som en vigtig figur i den måde fremtiden fremskrives, fordi mange blot ønsker at komme tilbage til tiden før pandemien, som en journalist her artikulere:

[...] jeg tror, at rigtig mange, inklusiv mig selv, mest har bidt sammen og ventet på, at det værste gik så meget over, at vi igen kunne opføre os, som vi plejede. Præcis som vi gjorde efter oliekrisen, aids, finanskrisen og alt muligt andet. Vi vil altid så gerne forbedres, være mere ordentlige, men så driver den værste fare over. Vi får skuldrene ned og er, som vi er. Det bliver almindeligt igen. Jeg har længtes. Efter kedelig kødsovs i kurven, kø til kassen og krævende kuverter. [...] Du ved, hverdag (Caruana 2020).

Det her fremsatte ønske, om at vende tilbage til den hverdag vi kendte, så snart undtagelsestilstanden ophæves, står ikke alene. For mange skal fremtiden helst være identisk med det liv, vi tog for givet før pandemien, men nu har lært at værdsætte på nye måder. Når vi nu længes mod fremtiden, så ligner den altså påfaldende den meget nære fortid; den trivielle hverdag i 2019, som vi havde troet ville gentage sig i 2020. Eller som en 90-årig forfatter formulerede det i et interview: "det må gerne snart blive gammeldags hverdag igen" (Stjernfelt 2021). Det er dog ikke kun den 'gammeldags' hverdags-trummerum, der er blevet objekt for længsel og romantisering. Også første nedlukning og undtagelsestilstand kunne i eftersommeren 2020, hvor hverdagstravlheden vendte tilbage, ses som en god og nostalgisk tid blandt børn med travle forældre.

[...] jeg kan allerede se at alting er ved at blive speedet op igen. Også for mig. Jeg er lidt bange for, at vi bare kommer tilbage til, hvordan det hele var. Man troede, at alt ville være anderledes. Det er det ikke. Nu, hvor vi har fået travlt igen, kan [min datter] sige til mig: "Åh mor, kan du huske hvor dejligt det var, da vi havde al den tid sammen?" (Truelson 2020).

Nostalgien og længslen efter 'den gode tid' kan også gælde nedlukningstiden. På den måde er såvel fortid som fremtid tydeligt til stede i nutiden – om end med nye og ambivalente værdisætninger.

Nedlukningen har desuden genereret en ny og mere åben fremtidsforståelse, eftersom det politiske system har demonstreret, at vores hverdag kan ændres gennemgribende med et enkelt pressemøde. Hvad vi ikke troede kunne ske, viste sig muligt og har fået mange til at tænke over, hvorfor man ikke med samme målrettede indsats sætter ind

overfor klimaforandringer, racisme, sexism og alle mulige andre områder med behov for social transformation (jf. Engberg 2020:49).

Den pandemiske krisetid har således også åbnet samfundets nærmeste fremtid som objekt for ønskede forandringer og ikke blot forsinkelseslogikker. Den pandemiske og apokalyptiske tidslighed og de politiske interventioner, den er blevet brugt til at begrunde, har således vakt forventninger om, at andre kriser også fortjener at behandles i samme temporale forståelse; som en akut tid fem minutter i 12, hvor hvert sekund er afgørende (jf. Barad 2017).

De hverdagslige kriser, nedlukningen forårsagede, har også medført en anledning til øget refleksion over brugen af livets tid og mulighederne for at reorganisere hverdagen (jf. Ehn & Löfgren 2010:119). Destabiliseringen af det, vi ellers tager for givet og anskuer som uforanderligt, har gjort det muligt at forestille sig en ny og bedre hverdag.

[Vi] sad og kiggede på stjernehimlen, som er helt enormt smuk herude, hvor mørket er et tungt tæppe, og himlen er overstrøet med de klareste stjerner, stjernehæder, planeter og galakser. Barnet spurgte om man kunne bo på Venus og vi snakkede lidt om planeterne. Om is og gas. Om mennesker og dyr og træer. Om liv. Jeg følte mig glad og taknemmelig for at leve her, lige nu, midt i al dagligdagens kaos, på trods af livs- og corona-krise. Jeg håber vi og alle vores nærmeste får lov til at være her lidt endnu. Og at vi sammen kan passe lidt bedre på hinanden og Verden herfra (Dagbog nr. 14).

I dette afsluttende citat sammenfiltres mange af de forskellige og simultane tidsligheder, som artiklens analyser af nedlukningshverdagen har synliggjort; planeternes kosmiske tid, dagligdagens sammenflydende

kaos, den pandemiske krisetid, biografisk tid med livskrise, barnets udviklingstid, det gode samværs familietid, en håbefuldt fremtid og livets skrøbelige endelighed. Alle disse tidsligheder med forskellig rytme og udstrækning og tilhørende ambivalente stemninger afstemmes momentant i et 'lige nu', hvor krisestemningen for en stund opløses i et organisk sammenhængende verdens-alt af mennesker, dyr, stjerner og planeter. Dette moment synes at indeholde både den klassiske græske forståelse af kronos og kairos. Kronos er den kronologiske tid, mens kairos er øjeblikket, nuet, der rummer tidens muligheder og hvor fremtiden åbner sig (Delahaye 2016). På én gang udfoldes nuet i hverdagens begrænsede tidslige ramme, i en global og altomspændende totalitet og i et øjeblik fyldt med løftet om en bedre fremtid.

Afslutning

Under den danske nedlukning i foråret 2020 syntes tiden at stå stille – samtidigt med at sygehusvæsnet og offentlige myndigheder kæmpede mod en pandemisk tids eksponentielle og hastige vækst. I kraft af nedlukningens undtagelsestilstand, hvor dagligliv og fest måtte udfoldes indenfor hjemmet og husholdets rammer, måtte hverdagens tidsligheder praktiseres og materialiseres på nye og uforudsete måder – især for de hjemsendte og hjemmearbejdende. Nedlukningen har således givet indblik i, at hverdagslivets tid er ikke singular eller entydig, men sammenfiltret af flere samtidige og materialiserede tidsligheder, der udfordrer hinanden og må sekvenseres, ordnes og differentieres materielt og afstemmes affektivt. Disse tidslige mikropraksisser er ellers usynlige og taget-for-givne, men da den 'gammeldags hverdag' blev sat på pause, blev synlige og åbne for undersøgelse.

Nedlukningstilstanden medførte ambi-

valens i hverdagen og sammenstød mellem overbelastet pandemisk krisetid og hjem-meisoleringens stillestående tid. De hjem-sendes ro og langsomme tid invaderedes i form af en stadig nyhedsstrøm af den offentlige krisens hurtige og akutte tid, der oplevedes som værende ude af sync med hjemmetiden – hvad enten denne var præget af bekymring og angst, af kedsomhed og ensomhed eller af glæde over at have tid med kæresten og børnene. Nedlukningen medførte således et stadigt afstemningsarbejde med at lukke afstanden mellem, hvordan man oplevede pandemiens tid, og hvordan man forventedes at opleve den.

I kraft af forsamlingsforbud måtte mange af ugens, årets og livets fester aflyses eller udsættes, hvilket bidrog til fornemmelsen af, at tiden stod stille. Uden fester og årstidsritualer forsvandt sekvenseringen af tid. Imidlertid gav nye ritualer rytme og skabte nye fællesskaber – ofte digitalt formidlet. Nedlukningen skabte også en ny tidsregning med det historiske pressemøde 11. marts 2020 som begyndelsespunkt, og almindelige forestillinger om fortid, nutid og fremtid blev vendt op og ned. Tiden under nedlukningen blev betragtet som en undtagelsestilstand, en tid uden for normal tidsregning, hvilket gjorde nutiden til en afvigelse fra det normale liv, som man egentlig skulle have levet. Dermed blev den nære fortid – tiden lige før pandemien – transformeret til en tabt guldalder, til den 'gode og gammeldags hverdag' mange ønskede at vende tilbage til hurtigst muligt. Pandemien har medført, at fortid, nutid og fremtid er blevet sammenfiltret i nye former for bekymringer, længsler og nostalgi. Endelig åbnedes fremtidens hverdagsliv som objekt for ønskede forandringer, idet nedlukningen synliggjorde, hvor hurtigt og radikalt der kunne interveneres i den naturaliserede hverdag. Selvom tiden på mange måder stod stille under nedlukningens und-

tagelsestilstand, så bevægede den sig også hurtigt fremad mod et muligt kollaps, og dens vanlige cykliske mønster af årlig gentagelse blev brudt, ligesom relationen mellem fortid, nutid og fremtid blev forandret. Idet selv tiden kom i undtagelsestilstand, så destabiliseredes forestillingen om en entydig og fremadskridende tid også. Vi levede og lever med Haraway's formulering i en nutid fuld af både fortidige og fremtidige hjem-søgelser og muligheder for nye begyndelser.

Litteratur

- Ahmed, Sara 2014. Not in the Mood, *New Formations: A Journal of Culture, Theory, Politics*, vol 82, s.13-28.
- Ahmed, Sara 2010. *The Promise of Happiness*. Durham & London, Duke University Press.
- Asdal, Kristin 2015. What is the issue? The transformative capacity of documents, *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, vol 16 (1), s. 74-90.
- Barad, Karen 2017. Troubling time/s and ecologies of nothingness: Re-turning, remembering, and facing the incalculable, *New Formations: A Journal of Culture, Theory, Politics*, vol 92, s. 56-86.
- Brembeck, Helene 2012. Cozy Friday. An analysis of Family Togetherness and Ritual Overconsumption. I Barbara Czarniawska & Orvar Löfgren (red.) *Managing Overflow in Affluent Societies*. New York, Routledge, s. 125-140.
- Damsholt, Tine 2020: Times of Corona: Investigating the Temporalities of Everyday Life during Lockdown. *Ethnologia Europaea*, vol 50 (2), s. 137-155.
- Damsholt, Tine & Simonsen, Dorthe Gert 2009: Materialiseringer: Processer, relationer og performativitet. I Tine Damsholt, Camilla Mordhorst & Dorthe Gert Simonsen (red.). *Materialiseringer: Nye perspektiver på*

- materialitet og kulturanalyse. (Aarhus Universitetsforlag.
- Delahaye, Ezra 2016: About chronos and kairos. On Agamben's interpretation of Pauline temporality through Heidegger. *International Journal of Philosophy and Theology*, vol 77 (3), s. 85-101.
- Ehn, Billy & Orvar Löfgren 2010. *The Secret World of Doing Nothing*. Los Angeles, University of California Press.
- Ehn, Billy, Orvar Löfgren & Richard Wilk 2016. *Exploring Everyday Life: Strategies for Ethnography and Cultural Analysis*, Lanham, Rowman & Littlefield.
- Eriksen, Anne 1994. Tidsoppfatning i livshistoriske fortellinger. Eller: når livet og tiden berører hverandre. I Anders Gustavsson (red.). *Tiden och historien i 1990-tallets kulturforskning*. Etnolore 15. Skrifter från Etnologiska institutionen, Uppsala, Uppsala Universitet.
- Erl, Astrid 2020. Afterword: Memory worlds in times of Corona, *Memory Studies* vol 13(5), s. 861-874.
- Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar 1979. *Den kultiverade människan*, Lund, Liber läromedel.
- Gay, Paul du 2004. Afterword: The tyranny of the epochal and work identity. I Torben Elgaard Jensen & Ann Westenholtz (red.). *Identity in the Age of the New Economy*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, s.147-157.
- Glennie, Paul & Nigel Thrift 2009. *Shaping the Day. A History of Timekeeping in England and Wales 1300 – 1800*. Oxford, Oxford University Press.
- Hall, Edward T. 1983. *The Dance of Life. The Other Dimension of Time*, New York, Anchor Books.
- Haraway, Donna 1991. *Situated knowledge: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective*. I Haraway (red.) *Simians, Cyborgs and Women. The reinvention of Nature*, New York, Routledge, s.183-202.
- Haraway, Donna 2016. *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene*, Durham & London, Duke University Press.
- Hareven, Tamara K. 1982. Family time and industrial time. The relationship between family and work in a New England industrial community, Cambridge, Cambridge University Press.
- Holm, Isak Winkel 2018. *Den kommende kollapsen. Det profetiske hos Henrik Ibsen og Søren Kierkegaard*. I Peter Bjerregaard & Kyrre Kverndokk (red.). *Kollaps. På randen af fremtiden* Oslo, Dreyers Forlag.
- Højrup, Thomas 1983. *Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering*. Hørsholm, Statens Byggeforskningsinstitut.
- Hylland Eriksen, Thomas 2001. *Øyeblikkets tyranni. Rask og langsom tid i informationssamfundet*. Oslo, Aschehoug.
- Jordheim, Helge 2014. Introduction: Multiple Times and the Work of Synchronization, *History and Theory* 53, December 2014, s. 498-518.
- Löfgren, Orvar 2014: *The Black Box of Everyday Life: Entanglements of Stuff, Affects and Activities*. *Cultural Analysis* 2014, vol 13, s. 77-98.
- Marx, Patricia 2020. The slob-chic style of the corona virus pandemic. *The New Yorker*, July 13.
- Otto, Lene & Lykke L. Pedersen 1998. Collecting oneself. *Lifestories and Objects of Memory*. *Ethnologia Scandinavica* vol 28, s. 77-92.
- Stewart, Kathleen 2007. *Ordinary Affects*, Durham & London, Duke University Press.

- Thompson, E. P. 1967. Time, work-discipline and industrial capitalism. Past and Present, vol 38 (1), s. 56-97.
- Turner, Victor 1969. The Ritual Process: Structure and Anti-Structure. Routledge.
- Wajcman, Judy 2015. Pressed for Time: The Acceleration of Life in Digital Capitalism, Chicago, The University of Chicago Press.
- Wentzel Winther, Ida 2005. Hjemmeregler. Hvordan hjem gennem regler bliver en inklusiv eksklusivitet. I Kristian Larsen (red.). Arkitektur, krop og læring. København, Hans Reitzels forlag.
- Wilk, Richard 2011. Reflections on Orderly and Disorderly Ethnography. Ethnologia Europaea. Journal of European Ethnology. Special Issue. Irregular Ethnographies vol 41 (1), s.15-26.
- Citeret publiceret materiale**
- Caruana, Stephanie 2020. Kan vi få en ny manuskriptforfatter? ALT for damerne nr.26, s. 130.
- Dal Støttrup, Rikke 2020. Det forsømte forår. ALT for damerne nr. 26, s. 4.
- Engberg, Kristian (red.) 2020. Corona-tanker. Studenterperspektiver fra en lockdown, København, Forlaget 21.34.
- Heri: Andersen, Maria Fisher 2020. Mellem Corona og kontrol, s. 86-91;
- Bertelsen, Julia Maria Gieysztor 2020. Fri fra skole. s. 168-171; Dahl Nielsen, Olivia & Bøgh Løkkegaard, Emil 2020. Essay på social afstand. s. 40-51;
- Faurschou, Celeste Borchhorst 2020. Som at trække dynen af et sovende barn. s. 92-97; Tekin, Hasim: Zoom prøver at udfylde tomrummet isolationen har skabt, s. 172-179
- Ernst, Linea Maja 2020. 3000 gækkebreve senere. Weekendavisen nr. 14.
- Hattens, Laura 2020: Kongedømmet Corona. Weekendavisen nr. 21, 2020.
- Stjernfelt, Fredrik 2021: Last man standing. Interview med Niels Barfod. Weekendavisen nr. 16 april 2021.
- Truelsen, Marie-Louise 2020. Vi skal huske at smile under mundbindet. Interview med skuespiller Bodil Jørgensen. ALT for damerne nr. 42, s. 26-33.

Links

- <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/s-tatsminister-mette-frederiksen-indledning-paa-pressemoeede-i-statsministeriet-om-corona-virus-den-11-marts-2020>
- <https://www.dr.dk/nyheder/indland/jakob-er-danmarks-patient-nul-om-14-dage-skulle-vi-gerne-vaere-ude>
- <https://dagensmedicin.dk/rigshospitalet-forbereder-sig-vi-staar-ved-foden-af-den-roede-eller-groenne-kurve/>
- <https://www.berlingske.dk/danmark/husker-du-heunickes-planche-siden-forstegang-vi-modte-grafen->
- <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/hoved-stadsomraadet/kirkekalendere-proppet-til-randen-med-coronaaflyste-daab>
- <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/trekannten/aarets-konfirmander-er-vokset-ud-af-deres-toej-butikker-bombarderes>